

Naturvernforbundet
Hordaland

Etat for landbruk

landbruk@bergen.kommune.no

Bergen, 15. september 2023

Dette innspillet sendes på vegne av Bergen og Hordaland Turlag (DNT), BirdLife Norge avd. Hordaland, Naturvernforbundet Hordaland, og Bergen og Omland Friluftsråd.

Temaplan for skogbruk Bergen kommune

Høringsuttalelse fra Forum for natur og friluftsliv Hordaland

Temaplan for skogbruk i Bergen kommune

Forum for natur og friluftsliv (FNF) Hordaland viser til høring av temaplan for skogbruk i Bergen kommune, der vi har blitt gitt utsatt frist til 15. september for å komme med høringsuttalelse.

Helt innledningsvis ønsker vi å presisere at vi synes det er flott at Bergen kommune lager en temaplan for skogbruk. Det er også mye viktig og godt kunnskapsgrunnlag i planutkastet. Poenget med denne høringsuttalelsen er likevel – som vanlig – å peke på mangler ved planen, og ting som vi mener må endres før planen kan godkjennes.

Vi tar også med at planarbeidet er omfattende, og den tiden vi har hatt til rådighet for å kommentere på planen står nok ikke helt i forhold til planens omfang. Men vi håper at vi her kommer med konstruktive innspill, som vil brukes i det videre arbeidet med planen. Det har vært et stort engasjement i FNF når det gjelder å gi innspill den aktuelle planen – så hvis noen momenter gjentas flere ganger, kan det til en viss grad kanskje «unnskyldes» med mange innspill.

Samarbeidsnettverk mellom natur- og friluftslivsorganisasjoner
hordaland@fnf-nett.no | Tverrgt. 4-6, 5017 Bergen | 99 62 28 30
organisasjonsnummer 918 407 855 | www.fnf-nett.no/hordaland

Overordnet om planen, dens formål og tiltak

Planen består av syv mål, hvorav mål 1 og mål 6 henholdsvis nevner ivaretagelse av naturmangfold og friluftsliv.

Innledningsvis står det at Bergen kommune mener at temaplan for skogbruk støtter opp blant annet om kommunens naturstrategi. I praksis kan vi ikke se at dette er tilfellet – da planutkastet – foruten noen helt uforpliktende føringer om kartlegging av naturverdier, alternative driftsformer og informasjonsarbeid om frivillig vern (tiltak 1.2.1 – 1.2.3 på side 6) – fremstår planen som en ren næringsplan, helt uten klare forpliktelser og uten nærmere vurderinger knyttet til det biologiske mangfoldet i de bergenske skoger.

Mål 6, som altså gjelder friluftsliv, er om mulig enda svakere på tiltaksdelen, enn det som gjelder naturmangfold. Her refererer vi til tiltak 6.1.1 og 6.1.2 på side 10, som kun gjelder at skogsveiene skal holdes åpne for allmennheten.

I skogbruket sin egen standard for bærekraftig bruk, PEFC-standard, står det:

Kravpunkt 6. Friluftsliv

Naturopplevelse er en vesentlig del av friluftslivet. Kravpunktet skal bidra til å sikre mulighetene til ferdsel og naturopplevelse i skog. [...] Ved skogbrukstiltak skal det legges vekt på å ivareta opplevelseskvalitetene, særlig langs stier og skiløyper. [...] Næringsutøvelse på skogarealene skal gjennomføres slik at det faktiske innhold i den frie ferdselsretten opprettholdes. Skogeier skal innen rammene av rimelig næringsutnyttning og privatlivets fred bidra til hensiktsmessige løsninger for anleggning av stier, skiløyper, rasteplasser o.l. og for uteområder for barnehager, skoler og skolefritidsordninger og for start- og målområder for orienteringsløp o.l. gi tillatelse til slike når det ikke er i strid med viktige næringsmessige eller økologiske hensyn.

Vi ber om at man legger til følgende i tiltak 6.1.1: «I saksbehandlingen skal kommunen sikre at eksisterende stier, med tilknyttede landskapskvaliteter, økologiske kvaliteter og andre kvaliteter av betydning for friluftslivet, blir ivaretatt.»

Vi ber også om at man legger til følgende i tiltak 6.1.2: «Næringsutøvelse på skogsareal skal ikke gå på bekostning av allemannsretten. Der det er økologisk forsvarlig skal skogbruket bidra til hensiktsmessige løsninger for anleggelse av stier, skiløyper, rasteplasser o.l., og for uteområder for barnehager, skoler og frivillige lag.»

Målsettingen om å lage hensynssoner for skogbruket for 22 skogområder («mulige viktige skogområder») med et samlet areal på omtrent 80 000 dekar i kommuneplanen (se tiltak 1.1.1 på side 5), tyder egentlig på det motsatte av et ønske å ta bedre vare på verdier knyttet til naturmangfold og friluftsliv. Hvis denne type hensynssoner blir realisert, vil jo dette i stor grad kunne gå negativt utover interesser både naturmangfold og friluftsliv – da ved at skogbruket får forrang i områder som i dag er vist som LNF (landbruk, natur og friluftsliv) i kommuneplanens arealdel – der altså friluftsliv og natur pr. i dag er sidestilt med hensyn til landbruk, herunder skogbruk.

Ønsket om å bygge nærmere 50 km med nye skogsveier – antageligvis av de største klassene – peker også helt tydelig i motsatt retning av å ta vare på natur og friluftsliv. Det er heller ikke vist til vurderinger knyttet til naturmangfold eller friluftsliv ved plasseringen av disse til sammen 17 skogsveiene. Det er for øvrig heller ikke gjort slike vurderinger i tilknytning til de «mulige viktige skogområder».

Vi mener altså at i praksis er dette planutkastet en ren næringsplan, der det egentlige målet er å legge til rette for å ta ut mest mulig skog, og der det som står skrevet om naturmangfold og friluftsliv, i liten eller ingen grad er garantert noen konkrete tiltak fra kommunens eller næringens side.

Vi mener at planen sier lite eller ingenting om hva som er Bergen kommunes overordnede mål med skogen i kommunen. En temaplan for skogbruk bør omhandle mer enn tradisjonell skogsdrift. Det er også mangler når det gjelder henvisninger til FNs bærekraftsmål; hva for eksempel med mål nr. 15 Livet på land, og mål nr. 3 God helse og livskvalitet?

Helt overordnet mener vi at skogen bør forvaltes i større grad med ivaretagelse av naturmangfold og hensyn til friluftsliv, som premiss – enn planutkastet legger opp til. Vi ønsker oss en mer nyskapende og miljøvennlig skogbruksplan. Hva med et utvidet perspektiv når det gjelder næringspotensial? Hva med for eksempel tilrettelegging for økoturisme i kystfuruskoen? Eller hva med fotosafari, undervisning, sanking av bær, sopp, og andre aktiviteter som bidrar til at vi kan nå FNs bærekraftsmål? En skogbruksplan bør omfatte mer enn bare tradisjonelt skogbruk – tatt i betraktning de utfordringene som vi som samfunn vil stå overfor i løpet av dette århundret.

Kunnskapsgrunnlaget

Det er et omfattende kunnskapsgrunnlag som er presentert i planutkastet, men vi ønsker i det følgende å peke på noen store mangler.

Naturlig skog og kulturskog

Vi mener at det skilles ikke klart nok mellom naturlig skog og kulturskog (plantet skog) i planutkastet. Vi mener at dette er en stor mangel. Selv om all granskog i Bergen antageligvis er plantet, er vel nærmest all løvskog, blandingskog – også vel også det meste av furuskoen – ikke plantet.

Det burde kommet klart frem av alle tabeller og kart om det dreier seg om kulturskog eller naturlig skog – dette burde i stor grad vært hovedinndelingen. Det står eksempelvis at de «mulige viktige skogområdene» utgjør 80 prosent av all kulturskog i Bergen, men vi kan ikke se hvor mye av de «mulige viktige skogområdene» som er naturlig skog – men vi registrerer av tabell 2 (side 45) at granskogen utgjør omtrent 20 000 dekar – altså bare en fjerdedel av «mulig viktige skogområder».

Vi mener altså at det gjennom hele planen i mye større grad må skilles mellom naturlig skog og kulturskog (plantet skog).

Vi mener at det må i all hovedsak være *kulturskogen* – altså den plantede skogen – som skal være målet med temaplanen – i hvert fall den delen av planen som går på selve skogbruket. Her må man for eksempel også huske på at Bergen kommune er Norges nest mest folkerike kommunen, og at de bergenske skoger har en svært stor verdi for friluftsliv og folkehelse – som det i planen er vist utgjør enorme økonomiske verdier (altså økonomiske verdier knyttet til friluftsliv og folkehelse). Naturskogene i Bergen bør derfor etter vår mening i stor grad bevares, av hensyn både til naturmangfoldet, friluftslivet og klimaet.

Vernet skog i Bergen

Det fremkommer ikke av kunnskapsgrunnlaget hvor stor del av Bergens skoger som er vernet pr. nå; kun at det i Bergen «er vernet ett skogområde, Hisdalen naturreservat, samt noen få enkelttrær». Målet i den nye naturavtalen er 30 prosent vern innen 2030, og skal dette nås i Bergen kommune, må man legge til rette for at store skogområder også i Bergen blir vernet. Vi mener også at planen må adressere hvordan målet om 30 prosent vern innen 2030 kan nås når det gjelder skogene i Bergen.

Selv om formelt skogvern tar tid, kan kommunen selv *legge til rette* for fremtidig vern av områder, f.eks. ved å sette av skogområder med hensynssone for naturmangfold i kommuneplanens arealdel. Vi kan ikke se noen tegn til et slikt perspektiv i planutkastet.

For øvrig stiller vi spørsmål ved hvorfor ikke Reppadalen naturreservat, Rambjøra landskapsvernområde og Fjøsanger landskapsvernområde ikke er nevnt sammen med Hisdalen naturreservat, som vernet skog i Bergen kommune. Men dette har kanskje å gjøre med selve verneformålet for disse tre verneområdene?

Rødlistede naturverdier i skogen

For å finne ut hvilke skogområder som må tas vare på for fremtiden, er det selvsagt viktig med et godt kunnskapsgrunnlag om skogenes naturverdier. Det er jo der hvor man finner rødlistede naturverdier (arter og naturtyper), at vern ofte er meste aktuelt. Det må også tas i betraktning at flere truede arter (f.eks. hønsenhauk) er avhengige av store, intakte arealer – eksempelvis også med mer vanlig forekommende skog.

Når det gjelder rødlistede arter i Bergens skoger, vises det på side 26 i planutkastet til en analyse fra Miljøfaglig Utredning (MFU), som kun er gjort ved å sjekke *Artskart* og eventuelt andre databaser. I planutkastet vises det videre til – basert på rapporten fra MFU – at man kunne ha forventet 2–3 ganger flere rødlistede arter i skogene i Bergen enn man har funnet (til nå er det funnet 115 rødlistede arter i skog i Bergen).

Det konkluderes videre med at det lave antallet rødlistede arter trolig skyldes at skogen i Bergen har vært hardt utnyttet over lang tid. Det kan imidlertid like gjerne hende at skogen i Bergen har vært dårlig kartlagt. Det at man ikke nevner denne store kilden til usikkerhet, må anses som en stor mangel. Det er godt kjent at *Artskart* har enorme kunnskapshull – både i rom (geografisk) og når det gjelder artsgrupper. De fleste observasjoner som ligger inne i *Artskart* er også gjort av amatører/frivillige, noe som selvsagt påvirker *hvor* det er gjort observasjoner, og hvilke artsgrupper det er gjort observasjoner av (fugler er f.eks.

overrepresentert i forhold til andre artsgrupper). Vi mener for øvrig at 8 linjer om rødlistede arter (av planens 69 sider) er for lite.

På side 23 mener vi det bør presiseres at det er omtrent 1130 *truede* arter som blir påvirket negativt av norsk skogbruk (nå står det bare 1130 arter; det er altså ikke presisert at disse er truede arter).

Vi mener også at rapporten fra MFU burde ligget tilgjengelig på høringssiden, sammen med planutkastet.

Fremmede treslag

Det står en del om gran i kunnskapsgrunnlaget, men det er i for liten grad presisert om det er vanlig gran, som forekommer naturlig i Norge, eller om det er sitkagran eller andre fremmede granarter (slik som hvitgran og krysningen lutzgran). Vi mener at det i stor grad burde vært skilt på disse ulike artene av gran, siden det kan være snakk om flere fremmede arter av gran, og en norsk art som naturlig finnes ikke langt unna Bergen (Modalen og Voss for eksempel). For eksempel kan en slik presisering også ha betydning for hvilke skogområder som bør vernes – eller i hvert fall ikke hogges. Det ville vært nyttig for eksempel å vite om og hvor det finnes (kultur)skog av vanlig gran i Bergen. Vi mener dette er en mangel ved kunnskapsgrunnlaget – og vi minner her om at både sitkagran og lutzgran er kategorisert med *svært høy risiko* på *Fremmedartslista 2023*, mens hvitgran er kategorisert med *høy risiko*.

Fremmedartsperspektivet, for eksempel spredning av fremmede arter, ser for øvrig ikke ut til å være diskutert i det hele tatt i planutkastet (kun så vidt i forbindelse med fremmede arter som sprer seg langs skogsveiene), noe som også må kunne karakteriseres som en mangel ved planen.

Det finnes også flere andre fremmede treslag som har vært plantet ut i Bergen kommune, slik som for eksempel vestamerikansk hemlokk (*svært høy risiko*) og bergfuru (*svært høy risiko*), og som nå utgjør en stor trussel mot det stedegne naturmangfoldet. Forekomster av slike arter burde også vært en del av planens kunnskapsgrunnlag.

Ettersom spredning av fremmede arter utgjøre en av de største truslene mot artsmangfold, savner vi en drøfting av hvordan bestander av fremmede bartrær kan reduseres og hvordan kommunen planlegger for å forhindre denne type spredning (jf. *Strategiplan mot fremmede skadelige arter for Bergen kommune*¹). Vi minner også om Statsforvalterne i Vestland sin handlingsplan mot fremmede arter i Hordaland, der føre-var-prinsippet står sterkt.

Noen av temaene som vi mener mangler

Vi savner i kunnskapsgrunnlaget informasjon om for eksempel konsekvenser av skogfragmentering på arter – blant annet tatt i betraktning at planen legger opp til at det skal bygges nærmere 50 km med nye skogsveier i Bergen.

¹ <https://www.bergen.kommune.no/innbyggerhjelpen/natur-klima-miljo/natur/biologisk-mangfold/uonskede-fremmede-arter-i-bergen-her-er-tipsene-for-a-redusere-spredning>

Selv om vi forstår at planen er en skogbruksplan, så savner vi eksempelvis også kunnskap om arealkrevende arter, og deres utbredelse i Bergens skoger, om gammelskog, om spillplasser for storfugl osv., og om arbeid med å definere «hot spots», dvs. skogsområder der det er særlig mange og/eller rødlistede arter (f.eks. regnskog, høyt innslag av døde trær, eller andre forhold som er spesielle). Slik kunnskap er essensiell når man skal vurdere hvor det (ikke) skal satses på skogbruk i kommunen.

«Mulige viktige skogområder»

I planutkastet står det at «Bergen kommune ønsker å synliggjøre de viktige sammenhengende skogbruksområdene i kommunen som grunnlag for langsiktig næringsdrift.» Det er disse 22 områdene som er omtalt som «mulige viktige skogområder», og som til sammen utgjør omtrent 80 000 dekar (tilsvarer ca. 11 200 store fotballbaner). Det står videre at disse områdene utgjør mer enn en tredjedel av de totale skogområdene i Bergen kommune, og at de dekker 80 prosent av kulturskogen, og omtrent halvparten av stående tømmervolum. Granskogen utgjør for øvrig omtrent en fjerdedel av de «mulige viktige skogområdene».

Det foreligger så vidt vi kan se ingen god begrunnelse for hvorfor akkurat disse 22 områdene har blitt valgt, og heller ingen god begrunnelse for utstrekningen av områdene. Hvis man skal definere viktige områder for skogbruk i Bergen, så må dette arbeidet gjøres grundig og på en veloverveid måte som tar hensyn til samfunnets ulike interesser (ikke bare skognæringen). Vurderingen må være transparent, i forhold til *hvorfor* områdene er valgt ut og *hvordan* de har blitt definert geografisk.

Det er mange tema som må være en del av et slikt arbeid, blant annet vurdering av forekomst og potensiale for rødlistede arter, for rødlistede naturtyper (for eksempel boreonemoral regnskog), for arealkrevende arter, hvor gammel skogen er, hvilken type skog det er, om den er plantet eller naturlig forekommende, om den er del av et større skogsområde – og hvordan hogst i disse områdene vil påvirke omkringliggende naturmangfold – og om/hvor det finnes spillplasser for storfugl og ev. orrfugl, hvor stier går, og hvor viktig området er for friluftslivet, bare for å nevne noe. Vi finner heller ingen henvisning til kommunens egen viltrapport, som også inneholder kart over de viktigste viltområdene i Bergen kommune² - ei heller noen vurdering av disse områdene opp mot de «mulige viktige skogområdene» eller mot der planen foreslår at det skal bygges nye skogsbilveier.

Vi må nevne kystfurskogen i Bergen spesielt. I planutkastet pekes det på at den vestlandske kystfurskogen er sjelden i internasjonal sammenheng, og at «det er nesten bare de kaledonske furskogene i Skottland som er ganske like». Det står videre i planutkastet at det virker som at furskogene i Skottland har klimatiske utfordringer. Disse ligger som kjent lenger sør enn kystfurskogen på Vestlandet. De vestlandske

² <https://www.bergen.kommune.no/hvaskjer/tema/publikasjoner/fagpublikasjoner/bymiljoetaten/viltrapport>

kystfurskogene er altså helt åpenbart viktige i internasjonal sammenheng – altså reelt sett en naturtype som Norge har et internasjonalt ansvar for å ta vare på. Kystfurskogen er også viktig leveområde for rødlistede fuglearter som hønsehauk og granmeis. I tillegg er den viktig for arter som hvitryggspett, gråspett, furukorsnebb og storfugl – bare for å nevne noen.

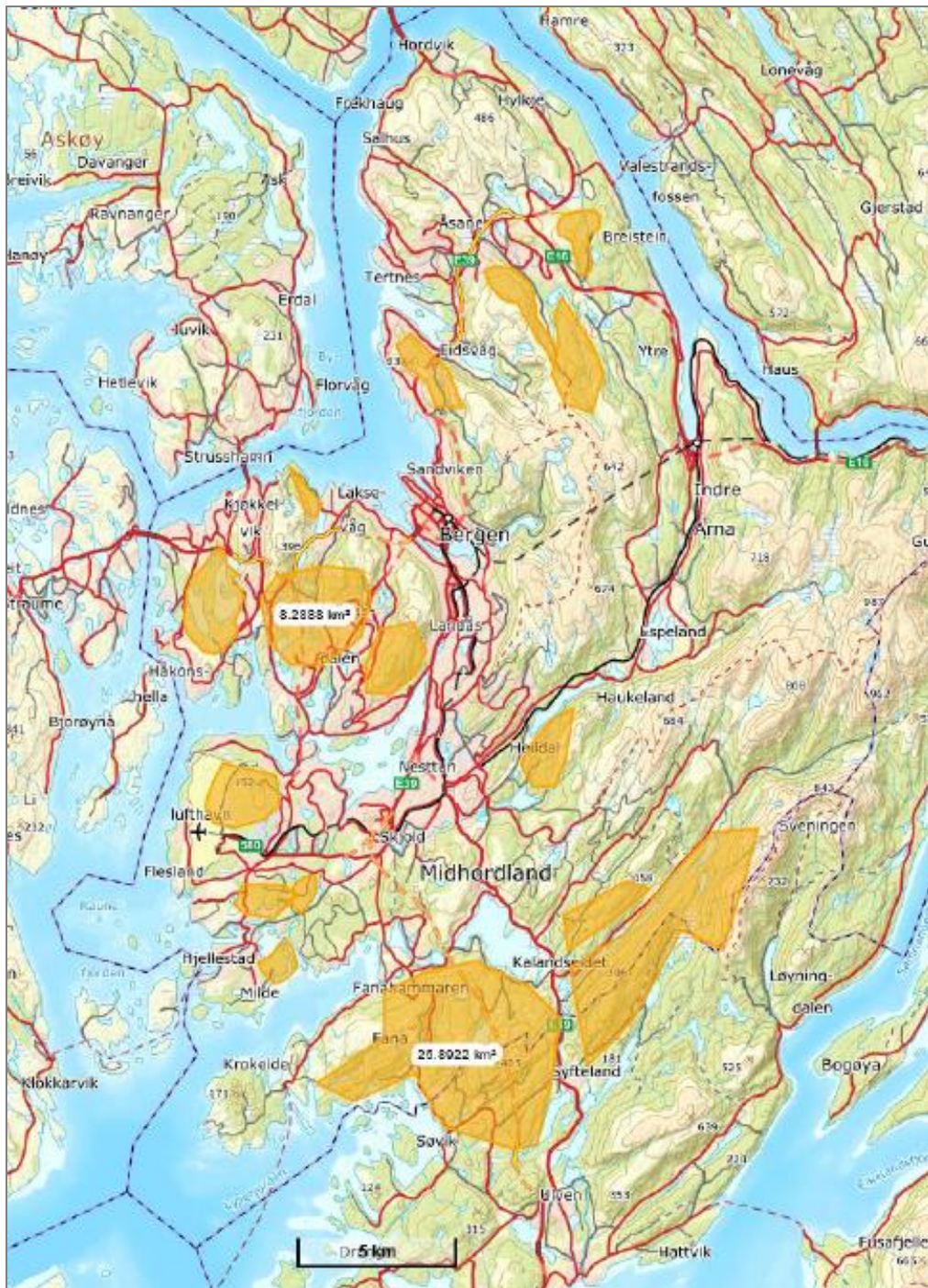

Figur 1. Spillende storfugl (tiur) i Hjortlandsdalen våren 2023. Dette er naturskog – kystfurskog med innslag av bjørk – som er foreslått blant de «mulige viktige skogsområdene» (ref. oppe til venstre i figur 22, side 48 i planutkastet). Foto: Gunvar Mikkelsen.

I 1993 fikk Bergen kommune sin *Grøntplan Bergen*. Til grunn for denne planen lå et omfattende arbeid og kunnskapsgrunnlag, og etter hva vi forstår finnes det ikke noe tilsvarende arbeid for Bergen i ettertid. Likevel ser det dessverre ut til at denne planen har blitt glemt av kommunen selv.

Et av grunnlagene for Grøntplan Bergen er kartet som er vist i figur 2 på neste side, som omtrentlig viser de viktigste kystfurskogene i Bergen kommune (Arnold Håland / NNI, pers. medd.). Etter hva vi kan se av kartet vil minst 9 av de «mulige viktige skogsområder» berøre kystfurskog i Bergen.

Vi mener det må være åpenbart at kystfurskogen i Bergen må spares for fremtidig skogbruk og fremtidig bygging av skogsveier. Her viser vi blant annet til at Norge har et internasjonalt ansvar for å ta vare på denne naturtypen.

Figur 2. Kart som viser omtrentlig utstrekning av kystfuruskog i Bergen kommune. Kilde: NNI.

Til tross for alt dette, finner vi ingenting om kystfuruskogens utbredelse i forhold til de «mulige viktige skogområdene» - heller ingenting i forhold til alle forslagene om nye skogsveier. Dette utgjør etter vår mening en stor mangel ved planen.

Grøntplan Bergen burde for øvrig vært en viktig referanse for skogbruksplanen, siden det den gang ble gjort et omfattende arbeid for å peke på blant annet «økologisk viktige naturområder» - blant annet i skog.

Vi kan heller ikke se at det står noe om hvorvidt noen av skogområdene kommer i konflikt med de områdene som Miljøfaglig Utredning har definert som potensielt viktige områder i skog. I denne sammenhengen bør vi nevne at det står i planutkastet at «Miljøfaglig Utredning mener at området fra Sveningen i øst til Fanafjellet i vest langs langs grensen til Bjørnafjorden kommune peker seg ut som et aktuelt område i Bergen» som et økologisk funksjonsområde for naturmangfold.. Dette området inneholder for øvrig både flere allerede bygde skogsbilveier (av den nye, store typen), men omfatter også flere forslag til nye skogsbilveier – ut fra det vi kan se av kap. 13.1 i planutkastet.

Vi mener at uavhengige biologer skal kartlegge alle områder som eventuelt skal foreslås som «mulige viktige skogområder», og da redegjøre for konsekvensene for naturmangfold ved å drive utstrakt skogbruk i disse områdene.

Vi finner det også ganske oppsiktsvekkende at deler av byfjellene og andre skogområder som er svært viktige til friluftslivsformål, foreslås som «mulige viktige skogområder». For slike områder blir konflikten mellom friluftsliv og folkehelse på den ene siden, og skogbruk på den andre siden, åpenbar. Det kan ikke være slik at skogbruket skal ha fortrinn (jf. forslag om hensynssoner for skogbruk i kommuneplanens arealdel) i områder som er svært viktige som friluftslivsområder. Her minner vi om at byfjell og andre skogområder har en meget viktig rekreativ rolle for mange bergensere. Vi kan ikke se for oss at for eksempel Osloområdet er angitt som hensynssone for skogbruk i Oslo kommunes kommuneplan – og slik bør det selvsagt heller ikke være for byfjellsområdene i Bergen og andre skogområder som er viktige som tur- og rekreasjonsområder.

På samme måten som for naturverdiene, må det på plass skikkelige kartlegginger og vurderinger av friluftslivsinteressene før «mulige viktige skogområder» foreslås. Konklusjonen vår er at arbeidet med «mulige viktige skogområder» må gjøres på nytt, og da at et solid kunnskapsgrunnlag om skogene og deres natur- og friluftslivsverdier kommer på plass før områdene foreslås til dette formålet.

Når det gjelder forslaget om å gjøre «mulige viktige skogområder» til hensynssoner for skogbruk i kommuneplanens arealdel, så mener vi at det blir en feil tilnærming at skogbruket skal ha forrang foran natur og friluftsliv i LNF-områder. At denne type områder avsettes til LNF – slik de er i dag – vil være det mest formålstjenlige. Dette med unntak av de rikeste naturområdene, som man må vurdere som hensynssoner for naturmangfoldet. Vi mener altså at tiltakspunktet som går på hensynssoner for skogbruket må tas ut.

Skogsveier

Det legges opp til totalt 48,6 km med nye skogsveier i planutkastet. Dette må kunne karakteriseres som et svært høyt tall, også tatt i betraktning at det ifølge planutkastet trolig finnes godt over 75 km med skogsveier (som består av minst 58 km med skogsbilveier og minst 17 km med traktorveier pr. i dag). Vi mener at omfanget av planlagte/ønskede skogsveier må reduseres betydelig. Koblingen som disse veiene har til de «mulige viktige skogområder» fremstår også uklar, og bør tydeliggjøres i planen.

Bygging av nye skogsveier bidrar til økt fragmentering av naturområder – også i områder det ikke er planlagt hogst. Skogsveiene har også vist seg å være svært effektive spredningskorridorer for mange fremmede arter.

På samme måte som for «mulige viktige skogområder», mener vi at det også for skogsveiene må på plass omfattende vurderinger knyttet til naturmangfold og friluftsliv før man bestemmer seg for hvor man ønsker at det skal bygges flere skogsveier i kommunen. Vi kan ikke se at det har blitt gjort noen slike vurderinger i planutkastet – annet enn de rent skogbruksfaglige.

Her gjentar vi fra forrige side at det ser ut til at det er konflikt mellom noen av de områdene der det foreslås nye skogsveier, og økologiske funksjonsområder (ref. kartlegging av Miljøfaglig Utredning). Uansett trengs det nye vurderinger knyttet til i hvilke områder man skal tillate nye skogsbilveier – så vi går ikke nærmere inn i denne konflikten her.

Behovet for skogsveier bør i tillegg ses i forhold til hvor mye skogressurser man får tilgang til pr. meter skogsvei. Sammenligner man antall meter vei med antall kubikkmeter skogressurser i tabell 4 (side 53), ser man at dette forholdstallet varierer ganske mye. Tabell 4 sier heller ikke noe om hvilke veiklasser kommunen ser for seg at skal bli bygget i de ulike skogområdene. Dette burde vært spesifisert.

Vi tar også med at skogsbilveier kan tilrettelegges som viktige turområder for brukergrupper som trenger andre ferdselsårer enn stier, mens skogsbilveier i andre tilfeller kan skade allerede eksisterende stier, og naturopplevelsen knyttet til disse. I tillegg er mange skogsbilveier for bratte til å bli brukt av rullestolbrukere. Derfor må man være mer nyansert – enn det som fremkommer av planutkastet – når man vurderer skogsbilveienes (positive) påvirkning på friluftslivet.

Skogsbilveier på ville veier

Bygging av skogsveier, og da i særdeleshet skogsbilveier (for å skille de fra traktorveier), har i løpet av det siste tiåret hatt svært store negative økologiske konsekvenser for de områdene som har blitt bygget ned, og også for skogområdene som helhet, som har blitt så kraftig fragmentert.

Mange av skogsbilveiene bygges i en utstrekning, størrelse og omfang som ser ut til å være en konsekvens av at grunneiere får penger fra entreprenører for å ta imot tiltransporterte masser til disse i stor grad overdimensjonerte veiene.

En tidligere ansatt i Bergen kommune, som har jobbet tett på problemstillingen, har uttalt at «det ikke er urimelig å hevde at bygging av skogsbilveier, med påfølgende flatehogst, er den enkeltfaktoren som i størst grad bidrar til fragmentering, landskapsendring og spredning av fremmede arter i skogsområdene rundt Bergen, og har med det hatt betydelige konsekvenser for naturmangfold og naturopplevelse.»

Det enorme behovet for å bli kvitt masser i og rundt Bergen, har medført at det har blitt bygget overdimensjonerte veier både hva gjelder bredde og utstrekning gjennom fra før mer eller mindre urørte skogsområder, både i Bergen kommune og i flere av

omlandskommunene, i løpet av de siste par tiårene. Vi mener at ordningen med tilkjørte masser til skogsveier må i Bergen kommune må reguleres kraftig, der det må stilles krav om hovedsakelig bruk av stedegne masser (f.eks. gjennom et maksimalt antall lastebillass med tilkjørte masser pr. veglengde), og til dokumentasjon av massene, og det bør føres jevnlig tilsyn under anleggsarbeidet.

Med tanke på alle tilfellene av ulovlighetene i tilknytning til skogsbilveier (f.eks. fremmede arter og urene masser), er det tydelig at den nåværende forvaltningen har ført galt av sted, og mange steder har skogsveiene ført til svært store negative konsekvenser for naturmangfoldet, både på grunn av dimensjonene og på grunn av forurensede masser (byggningsavfall, asfaltrester, metall, plast, tegl, el-avfall, maling og andre kjemikalier, mm.). Blant annet er forekomsten av fremmede arter langs skogsbilveiene svært utbredt. Noen av de fremmede artene som Naturvernforbundet Hordaland har registrert langs skogsbilveiene er parkslirekne, fagerfredløs, gyvel, hagelupin og rododendron.

Vi må også ta med at flere av de foreslåtte nye skogsbilveiene i planutkastet fremstår som forlengelser av skogsbilveier som både er påklaget og under politietterforskning.

På side 13–14 og på side 19–21 kan man se bilder fra noen få av de siste årenes skogsbilveier i Bergen kommune.

Vi ønsker sterkt å oppfordre Bergen kommune til å vedta at alle nye skogsbilveier skal vedtas gjennom reguleringsplanprosess etter Plan- og bygningsloven. Nordre Follo har nylig vedtatt dette, men departementet sjekker nå om de har anledning til å gjøre dette. Fordelene med å gjøre det på denne måten, er klare; man vil da få en mye bedre kontroll med prosessen – både interne og eksterne aktører får anledning til å uttale seg til veiplanene, og det blir opptil det demokratisk valgte politiske flertallet å avgjøre om og hvor veiene skal bygges.

Slik det har fungert det siste tiåret i Bergen kommune, er det kommuneadministrasjonen selv, i stor grad ved Etat for landbruk, som har godkjent skogsbilveiene – resultatet har ut fra et økologisk perspektiv altså vært skadelig, og flere saker er under etterforskning av Vest politidistrikt – se vedlegg side 18–21. NRK har også satt søkelys på flere negative sider ved denne måten å godkjenne skogsbilveier på.³

Det er også knyttet usikkerhet til hvorvidt bygging av massive skogsbilveier er lovlig uten konsekvensutredning – når man ser hen til EU-regelverket. Trolig vil det bli mer klarhet i dette etter hvert som norske saker forhåpentligvis blir behandlet av EU/EØS. For øvrig må vi også henvise til rapporten *Bedre samordning mellom plan- og bygningsloven og sektorlovgivningen* når det gjelder dette temaet⁴.

³ https://www.nrk.no/klima/xl/skogsbilveier_-vi-bygger-store-og-mange-veier-for-a-fa-tommer-ut-av-skogen-1.16253948

⁴ <https://www.regjeringen.no/contentassets/95543914e2a64d98b9e7fe2b9891dbb9/nibr-rapport-2020-17-samordning-pbl.pdf>

Skogsveier som spredningskorridorer for fremmede arter

Det er påvist store mengder fremmede arter langs mange av skogsbilveiene i Bergen. Dette har medført at arter som for eksempel parkslirekne, fagerfredløs og andre skadelige arter sprer seg dypt inn i skogene.

Dette er svært alvorlig, siden disse artene fortrenger stedegne arter. Her må kommunen kreve at grunneiere rydder opp, og fjerner fremmede arter. Vi kan nevne at under og etter byggingen av E39 Sveгатjörn – Rådal ble det brukt 70–80 millioner kroner på å bekjempe fremmede arter, og hvem som skulle dekke kostnadene har også blitt behandlet av rettsvesenet⁵. Det kan selvsagt ikke være slik at noen aktører må rydde opp etter seg, mens andre slipper å foreta seg noe som helst, selv om de nokså klart har brutt flere paragrafer i *Forskrift om fremmede organismer* (bl.a. §§ 18 og 19). Her mener vi at forurensningsmyndighetene må på banen.

Skjerpede krav til byggingen av skogsveier

I planutkastets punkt 11.5 står det en del om hvordan Bergen kommune ser for seg at fremtidig bygging av skogsveier skal foregå. Det er her foreslått forbedringer blant annet når det gjelder krav til de tilkjørte massenes innhold – bl.a. står det på side 55 at «på skogsveianlegg der det blir brukt tilkjørte masser skal byggherre etablere uavhengig byggeledelse. Denne funksjonen skal blant annet følge opp opphav, mengde og renhet på tilkjørte masser, samt at bygging ellers foregår i tråd med byggeplanen.»

Vi mener det er et godt tegn at denne type vilkår skal legges inn i landbruksvegforskriften i Bergen kommune, men vi mener at dette langt fra er tilstrekkelig til å få bukt med de omfattende problemene som har kommet med alle skogsbilveiene i Bergen.

For det første mener vi – som nevnt – at bystyret må sørge for at alle skogsbilveier skal følge planprosessen etter plan- og bygningsloven (forutsatt at Kommunal- og distriktsdepartementet konkluderer med at kommunen har tilgang til å gjøre dette i saken som gjelder Nordre Follo). Bare på den måten får man en demokratisk kontroll med problemet.

For det andre mener vi at tilførsel av masser utenfra til bygging av skogsbilveier må begrenses sterkt. F.eks. gjennom antall lastebillass pr. 100 meter skogsbilvei.

For det tredje mener vi at omfanget og skalaen av nye skogsveier i Bergen må nedskaleres kraftig i forhold til det som kommer frem gjennom planens målsetninger osv. Det må stilles krav om veiklasser i planen, og disse veiklassene må være så lave som mulig – av hensyn til natur og friluftsliv.

I bratt terreng, der det er planer om å ta ut skog, mener vi at tømmeret bør hentes ut av området med kabelanlegg eller med helikopter – i slike tilfeller unngår man da skogsbilveier som gir store inngrep i bratt terreng.

⁵ <https://www.bt.no/nyheter/lokalt/i/Ea6eaA/uoensket-inntrenger-gjorde-ny-motorvei-70-millioner-dyrere-synderen-sprer-seg-som-pest>

Skogsbilveier og friluftsliv

Til slutt under punktet om skogsbilveier, tar vi med litt om forholdet mellom disse veiene og friluftslivet i Bergen. Det er selvsagt riktig, slik det hevdes i planutkastet, at mange av skogsbilveien i dag blir hyppig brukt til friluftsliv, men denne bruken kan ikke brukes til å forsvare dimensjonene og måten disse veiene har blitt bygget på. Denne type veier ville hatt en betydelig større verdi for friluftslivet hvis de hadde blitt utformet mer skånsomt i landskapet, med rene masser (f.eks. uten fremmede arter).

Slik mange av veiene har blitt bygget, har de endret landskap og flora (og også mikroklimate) fullstendig. Dette endrer selvsagt også naturopplevelsen. Man kunne jo bare prøve å forestille seg hvordan det hadde blitt reagert hvis skogsbilveier hadde blitt bygget på denne måten i Oslomarka.

Figur 3. Skogsbilvei på Brattland under bygging. Bilde tatt våren 2023. For målestokk på fylling, se menneskene nede til høyre i bildet. Foto: Synnøve Spangelo.

Figur 4. Skogsbilvei over Birkelandsfjellet i Fana i mai 2023. Personen til venstre i bildet viser hvor store fyllingene er i området (estimert høyde på fyllingsfot var her 15–20 meter). Det er nokså åpenbart at denne type veier er en effektiv måte å få dumpet store mengder masser på – med de svært negative følgene som det får både for natur- og friluftslivsverdiene. Foto: Gunvar Mikkelsen.

Figur 5. Samme skogsbilvei som i figur 4, men bildet viser en litt nyere del, der steinmassene ikke har blitt dekket til med jord enda. Foto: Gunvar Mikkelsen.

En skogsbruksplan til det beste for naturmangfold og friluftsliv

I det store og hele mener vi at naturskogene i Bergen bør bevares for ettertiden, og da ikke utsettes for omfattende/industrialisert skogbruk.

Bergen kommune har større områder med kystfuruskog, som vi har et internasjonalt ansvar for, og vi har også rike lommer av edelløvsog og blandingskog igjen, som bør bevares for ettertiden. Ingen ting av dette ser ut til å komme klart frem av planutkastet.

Naturskogene må i stor grad tas vare på, og få utvikle seg til gamle skoger – til glede for kommunens befolkning og alt som lever der. Vi må her også ta med at flere av naturskogene i Bergen har hatt store tap som følge av nedbygging av boligområder, næringsområder, osv. For eksempel har 1800 dekar med skog og myrer (trolig i hovedsak kystfuruskog) blitt bygget ned i Fleslandsmarka og på Kokstad siste 40 år⁶.

Vi mener at all edelløvsog i Bergen må tas vare – siden denne er særlig artsrik, og siden heller ikke er mye igjen av denne type skog i Bergen. Også sumpskog, som også er relativt sjelden i Bergen, må bevares. Denne type presiseringer og perspektiv savner vi i planutkastet.

Vi mener at det bør komme tydelig frem av planen at grøfting av myrer ikke skal tillates i forbindelse verken med skogbruk eller bygging av skogsbilveier. Bare unntaksvis kan det vurderes dispensasjon hvis særlige grunner tilsier det.

Ellers minner vi om den nye Naturstrategien for Bergen kommune, og de målsettingene som ligger i denne strategien. Vi mener at planutkastet – og målsettingene med planen – i mye større grad må kobles tydelig til målsettingene i Naturstrategien.

Når det kommer til kulturskog (i hovedsak gran og noe furu i Bergen?), er det klart at skogdrift må tillates – så lenge verdier knytte til naturmangfold og friluftsliv, tilsier det. Det er imidlertid også mange måter å drive skogbruk på – et perspektiv som vi også savner i planutkastet. For eksempel kan man plante inn en gitt andel med lokalt forekommende løvtrær ved skogforyngelse (f.eks. 20 prosent). Vi vet at Stavanger kommune gjennomfører prosjekt på dette.

Vi mener at sitkagran og andre fremmede granarter/-typer med stort spredningspotensial ikke bør gjenplantes. Der det er mulig bør man velge vanlig gran til gjenplanting/nyplanting – siden denne har lavere spredningsgrad og utgjør en mindre risiko for naturmangfoldet.

Her må det tas med at spredning av sitkagran også er et problem flere steder i Bergen kommune – noe vi heller ikke finner omtalt i skogsbruksplanen. For eksempel i Arna og mot Gullfjellet sprer fremmede granarter seg inn i fjellnaturen – og også over den tradisjonelle skoggrensen. Her kan vi f.eks. referere til rapporten *Spredning av sitkagran i vestnorske kystfjell, Bergenshalvøya* (NNI-rapport 571). Slik spredning kan man også se noen steder i byfjellene.

⁶ https://fnf-nett.no/hordaland/wp-content/uploads/sites/12/2023/08/NNI-Rapport-645_2023_Myr-og-myrlandskap-i-Kokstad-området_Bergen_Endringer-over-tid_NNI_080823.pdf

Vi savner også mer om ulike teknikker for skogbruk i planutkastet – for eksempel at kommunen i større grad bør stimulerer skogeiere til å drive med fleraldersskogbruk, for eksempel gjennom kvalitetsfokuserede utvalgshogster, i stedet for flatehogst. Man kan også tenke seg at kommunen kunne gått inn med økonomiske støtteordninger til de skogeierne som ønsker å drive på måter som tar mer hensyn til naturmangfoldet. Her kan det også henvises til Gjermund Andersens bok *Nytt skogbruk*.

Som tidligere nevnt, mener vi også at skogbruksplanen må ta innover seg at en mye større del av de bergenske skogene må vernes nå fremover. Her er det store muligheter knytte til frivillig vern, og kommunen bør her være betydelig mer proaktive ved å sette av store områder av naturskog til spesialformål i den kommende arealdelen av kommuneplanen. Vi minner om at Norge har skrevet under på naturavtalen, og at det nå må et takstskifte til når det kommer til vern – også av skog.

Det at mange av naturskogene i Bergen ikke er spesielt gamle, må ikke brukes som et argument for at de kan hogges. Også skog som har vokst opp fra 1950-tallet og utover kan fint inneholde rike og rødlistede naturverdier (f.eks. insekter, sopp, fugler, moser, lav og andre planter). Etter hvert vil selvsagt også dagens skoger bli gammel skog, så lenge de bevares fra hogst.

Til slutt i dette avsnittet tar vi med de såkalte *kommuneskogene*, som er skogsområder der Bergen kommune selv er skogeier. Det ble tidligere – rundt 2015 – diskutert hva man skulle gjøre med disse områdene, som etter hva vi forstår i stor grad er relativt små områder. Det ble da «bestemt» at kommunen skulle lage en oversikt over disse områdene – men vi kjenner ikke til at det har blitt laget en slik oversikt. Vi anbefaler at skogbruksplanen tar med et kapittel om disse skogsområdene, og da inkluderer en plan for å bevare disse områdene, av hensyn både til naturmangfold og friluftsliv.

Klimafare og klimagassutslipp

Når det gjelder klimafare og skred, så savner vi betraktninger rundt granskogens effekt på sannsynlighet for skred. Denne problemstillingen blir blant annet nevnt i *Oppsummeringsrapport for skog og skredprosjektet*⁷, der det blant annet står:

Erfaring fra litteraturstudie viser at blandingsskog har best utviklet rotstruktur, sammenlignet med monokulturer av en art. Blandingsskog har over tid trolig størst reduksjon på direkte avrenning og har trolig derfor best egenskaper når det gjelder hindring av jord- og flomskred.

[...]

Det er i dag store volum med jevngammel skog på Vestlandet som er moden for avvirkning. En slik avvirkning vil trolig mange steder øke faren for utløsning av alle

⁷ https://publikasjoner.nve.no/rapport/2015/rapport2015_92.pdf

typer skred. Det vil være spesielt viktig å etablere en plan for hvordan slike granfelt bør avvirkes og reetableres der skred vil kunne ha potensial for skade på hus eller veg.

Den forhenværende forskeren ved NTNUs fjellsprengningsutvalg, Anders M. Heltzen, pekte også på denne problemstillingen i artikkelen *Tett granskog i bratte fjellsider kan være en årsak til løsmasseskred*⁸.

Selv om det heldigvis er sjeldent med løsmasseskred i Bergen, så mener vi at temaet i det minste bør være med skogbruksplanen.

Når det gjelder skogen som karbonlager, mener vi at planens kunnskapsgrunnlag burde vært mer omfattende. Dette er et forskningsfelt der det har skjedd mye de siste årene, så her finnes det mye informasjon, både hva gjelder karboninnhold og karbonopptak i ulike skogtyper, og i ulike deler av landet, og i skog av ulik alder. Eksempelvis har det blitt antydnet at skogsjorda på Vestlandet inneholder mer karbon enn mer «normal» skogsjord, siden den inneholder store mengder fuktighet.

Vi savner også mer fokus på hvordan skogen i Bergen kommune kan bidra til et økt karbonopptak både frem mot 2030, 2050 og 2100. Selv om ikke Norge vel ikke teller inn opptak av CO₂ fra skog i sitt klimagassregnskap, så mener vi at Bergen kommune (f.eks. ved Klimaetaten) har et ansvar for å synliggjøre hvilket stort karbonlaget de bergenske skogene utgjør pr. i dag, og også hva potensialet er fremover.

Avslutningsvis

Vi takker med dette for utsatt frist, og ønsker Bergen kommune v/ Bymiljøetaten lykke til med slutføringen av arbeidet. Vi håper med dette at vi har brakt en del nyttige momenter inn i diskusjonen om hvordan en god og fremtidsrettet skogbruksplan bør se ut.

Vennlig hilsen,

Forum for Natur og Friluftsliv (FNF) Hordaland

v/ koordinator Gunvar Mikkelsen

Forum for Natur og Friluftsliv Hordaland er et samarbeidsforum for natur- og friluftslivsorganisasjoner i Hordaland, som arbeider for å ta vare på natur- og friluftsjessene i fylket. Per i dag er det elleve organisasjoner tilsluttet FNF Hordaland: Bergen og Hordaland Turlag (DNT), Naturvernforbundet Hordaland, Norges Jeger- og Fiskerforbund Hordaland, Bergen og Omland Friluftsråd, BirdLife Norge avd. Hordaland fylkeslag, Hordaland fylkeskystlag, Norsk Botanisk Forening Vestlandsavdelingen, Syklistenes Landsforening Bergen og omegn, Voss Utferdslag (DNT), Voss Kajakklubb og Hordaland krins av Norges Speiderforbund. Sammen representerer organisasjonene rundt 40 000 medlemmer.

⁸ <https://www.idunn.no/doi/10.18261/issn.1504-3118-2016-04-07>

VEDLEGG (SIDE 18–21)

Pågående politietterforskning av skogsbilveier i Bergen

Siden dette er en offentlig høringsuttalelse, ønsker vi å benytte anledningen til å få ut litt informasjon om den pågående etterforskningen. Det er ikke sikkert at alle deler av kommunen er like godt orienterte om hva som har foregått, og fortsatt foregår, på etterforskningsfronten.

Anmeldelse som gjaldt skogsbilveier på Fanafjellet ble levert allerede i november 2018, av Hordnesskogens Venner og Naturvernforbundet Hordaland. Sistnevnte leverte i mai 2019 anmeldelse på skogsbilveien som går i Vetten-området (Hordvik til Hylkje), og videre anmeldelser i november 2020 for skogsbilveien over Smogakampen (Bontveit til Hausdalen) og skogsbilveien på Hordnes (dvs. i utkanten av Hordnesskogen) i november 2020. Altså totalt fire anmeldelser på to år.

Vest politidistrikt henla sakene på Fanafjellet og Vetten i januar 2020. De to andre sakene (Hordnes og Smogakampen) ligger for øvrig fortsatt «på vent» hos Vest politidistrikt; de har ikke sendt ut noe formelt henleggelsesbrev, noe som gjør det umulig å klage videre i sakene.

Naturvernforbundet Hordaland klaget henleggelsene av sakene på Fanafjellet og Vetten videre til Statsadvokaten, som også henla dem (februar 2020), og som i likhet med Vest politidistrikt begrunnet dette med Straffeprosesslovens paragraf 71c.

Naturvernforbundet Hordaland klaget etter dette de to sakene videre til Riksadvokaten, som sendte dem på høring til blant andre Miljødirektoratet, og ba om mer informasjon fra Statsadvokaten i mars 2020. I juli 2021 beordret Statsadvokaten at Vest politidistrikt skulle etterforske de fire anmeldte sakene, og i løpet av høsten 2021 ble det opprettet en egen etterforskningsgruppe i Vest politidistrikt, med bistand fra Økokrim.

I februar 2022 omgjorde Riksadvokaten den opprinnelige henleggelsen, og ga ordre om videre etterforskning av skogsbilveiene på Fanafjellet og i Vetten-området. Det har blitt foretatt en rekke avhør, gjort beslag og tatt ut siktelser. Vest politidistrikt har forespeilet at en avgjørelse når det gjelder eventuelle tiltaler er nært forestående – trolig i løpet av høsten 2023.

Når det gjelder skogsbilveien på Hordnes og den på Smogakampen har det trolig skjedd minimalt av etterforskning, og sakene er derfor foreløpig ikke tatt stilling til av Vest politidistrikt.

Figur 6. Dumping av asfalt i myr, i forbindelse med bygging av skogsbilvei på Fanafjellet i 2017. Byggingen av skogsbilveien er under etterforskning av Vest politidistrikt. Foto: Finn Bøe.

Figur 7. Ferdig skogsbilvei på Hylkje (del av Hordvik – Hylkje). Et «fjell» av overskuddsmasser er her dumpet utover beitemark. Massene ligger der fortsatt, men er nå overgrodde. Bildet er tatt fra toppen av det ene «fjellet». Byggingen av skogsbilveien er under etterforskning av Vest politidistrikt. Foto: Synnøve Spangelo.

Figur 8. Fanafjellet i 2018. Regionalt viktig våtmarksområde er drenert og fylt med masser fulle av rivningsavfall. Søknad på denne skogsbilveien ble avslått i 2018, men veien ble bygget likevel. Veifyllingen har dermed ødelagt våtmarksområdet, i tillegg til den historiske kirkevegen mellom Fana og Nordvik (sannsynligvis av middelaldersk opprinnelse). Landbruksetaten lovliggjorde tiltaket i mai 2022, men daværende byråd Ingrid Nergaard Fjeldstad slo i juni 2023 fast at veien er ulovlig bygget. Foto: Synnøve Spangelo.